

ВІДГУК

доктора мистецтвознавства, професора,
професора кафедри музичного мистецтва
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
ЗОСІМ ОЛЬГИ ЛЕОНІДІВНИ

та заслуженої артистки України, викладача кафедри
«Мистецтво співу» Академії мистецтв імені Павла Чубинського
МАТЮШЕНКО-МАТВІЙЧУК ВАЛЕНТИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ
на творчий мистецький проєкт
творчої аспірантки кафедри камерного співу
Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського
АРТЮХОВОЇ ЛЮДМИЛИ ЯКІВНИ

**«Еволюція вокального стилю бароко та його відображення
в українській концертно-виконавській практиці ХХІ століття»,**
поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Актуальність теми творчого мистецького проєкту та обґрунтованість його положень. Сучасний світовий культурний простір є плюралістичним, а тому в ньому співіснують різні музичні напрями й течії. Не менш багатовимірним є інтерпретативний вимір музичного мистецтва, де цілком гармонічно уживаються традиційні виконавські рішення з експериментальними. Барокова музика за більш ніж сто років інтерпретації відзначена найбільшим розмаїттям підходів, з яких протилежними є історично інформоване виконавство та академічне трактування барокових шедеврів. Втім, два полюси сьогодні не є безальтернативними: плюралістичність постмодерного культурного простору дає широкі можливості виконавцям обирати не лише один з двох протилежних підходів, а й створювати різного роду гібриди, які сполучають надбання обох. В Україні, де на сьогодні є більш поширеною академічна інтерпретація барокової музики, а історично інформоване або автентичне виконавство у вокальній сфері репрезентують лише кілька музикантів, для промоції барокової музики важливим є обґрунтування альтернативного підходу, який поєднує і автентичну, й академічну традиції в інтерпретації барокової вокальної музики.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту «Еволюція вокального стилю бароко та його відображення в українській концертно-

виконавській практиці XXI століття» складається з анотації українською й англійською мовами з переліком публікацій авторки за темою роботи та інформацією про апробацію, вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі зазначено актуальність проєкту та вказано на його зв'язок з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет, окреслено методи та теоретичну базу дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення роботи, подано відомості про аналітичний матеріал дослідження, наведено дані щодо апробації результатів та вказано кількість публікацій, зазначено структуру і обсяг.

Перший розділ – «Вокально-виконавське мистецтво доби бароко: теорія, періодизація, методика» – з сучасних позицій характеризує специфіку барокового вокального мистецтва. Підрозділ 1.1 «Вокальне мистецтво бароко в об'єктиві музикознавства» є теоретичним, в якому здійснено огляд літератури із зазначеної теми. Він завершується окресленням проблемного поля роботи, а саме констатацією того факту, що кількість робіт, присвячених бароковій музиці, постійно збільшується, однак й досі серед науковців відсутня єдність у поглядах щодо її інтерпретації, у тому числі вокальної, в контексті виконавських тенденцій XXI століття.

У наступних чотирьох підрозділах здійснено історичний екскурс, який показує еволюцію, що відбувалася в сольному співі від початку XVII століття до кінця епохи бароко. Авторкою розкрито специфіку вокально-виконавських традицій раннього бароко (1.2), окреслено трансформаційні процеси, що відбулися в ранньобароковому співі у вокальній музиці Франції у XVII–XVIII століттях (1.3), охарактеризовано італійське барокове *bel canto* з позицій його виконавської специфіки (1.4), розкрито питання трансформації італійської традиції в оперній та ораторіальній творчості Г. Ф. Генделя (1.5). Авторка окреслює еволюцію барокового вокального мистецтва в Італії, Франції, Англії, розглядаючи питання еволюції як його технологічних складових, так й естетичних. Історичний дискурс завершується висновками, де цілком слушно

вказується на відсутність повної тотожності у хронології розвитку музики бароко в цілому та барокового вокального мистецтва, оскільки воно тісно пов'язане з регіональними особливостями та видатними особистостями, а тому мистецтво співу в добу бароко має більшу кількість стадій і не вповні збігається з традиційним поділом на раннє, зріле й пізнє. Через це, на думку дослідниці, сучасне виконавство рідко диференціює барокову музику, яка на різних етапах розвитку та в різних країнах Європи суттєво різнилася і в музично-драматургічному, і вокально-технічному відношенні, підходячи до інтерпретації вокальної музики XVII–XVIII століть уніфіковано.

У другому розділі – «Типи інтерпретування вокальної музики бароко в концертній практиці XXI століття» – підіймаються питання барокового вокального виконавства у світлі сучасних тенденцій. Підрозділ 2.1 розглядає актуальні підходи до інтерпретації барокової вокальної музики у XXI столітті. Авторка констатує, що інтерес до барокової музики, який активізувався у XX столітті, поставив питання її інтерпретації, та зазначає, що багато сучасних музикантів, попри серйозні здобутки історично орієнтованого виконавства, при зверненні до барокової музики спираються на традиції академічної школи XIX–XX століть. Це пояснюється особливостями соціокультурного простору XXI століття з його вимогами до універсальності співаків, які для максимальної професійної затребуваності мають охоплювати широкий репертуар – від бароко до сучасності. Розглядаючи три типи інтерпретації вокальної музики бароко – академічний, автентичний та синтезований – авторка окреслює специфіку кожного з них. Так, історично інформоване або автентичне виконавство прагне відтворити барокову музику максимально близько до того, як вона звучала в ті часи, академічне виконавство інтерпретує її з позицій надбань професійного музичного мистецтва XIX–XX століть. Синтезований тип, який поєднує академічний та автентичний підходи, має два різновиди, де перший передбачає опору на академічну вокальну школу з додаванням окремих елементів, притаманних бароковій естетиці, а в другому пріоритетності набуває імпровізаційність, орнаментування, відхід від авторського тексту, однак при

цьому вокаліст спирається на академічну постановку голосу. Авторка у другому розділі не робить висновок, який з трьох типів найбільш відповідає сучасній музичній практиці, однак сам мистецький проєкт та його наукове обґрунтування засвідчили, що вона віддає перевагу третьому типу як найбільш мобільному.

У підрозділі 2.2 проаналізовано підходи до інтерпретації барокової вокальної музики українськими співаками. Авторка зазначає, що сьогодні в Україні зростає інтерес до вокальної музики бароко. Вона відзначає творчість українських академічних співачок Валентини Антонюк, Ольги Басистюк, Лідії Забілястої, в репертуарі яких є твори барокової доби. Серед виконавців, які системно виконують музику бароко, названі Юрій Міненко, Ольга Пасічник, Ольга Табуліна, Сергій Котко, Марія Ліпінська, Валентина Матюшенко, Ігор Іщак, Віталій Чікіров. Дослідниця зазначає, що більшість українських виконавців бароко при інтерпретації дотримуються академічної вокальної традиції, а автентичний напрям барокового виконавства в Україні репрезентують О. Табуліна, О. Пасічник та Ю. Міненко.

Третій розділ – «Особливості застосування елементів барокового вокального стилю на музичному матеріалі творчого проєкту» – є описом його практичної складової. Авторка розглядає свою інтерпретаторську модель як синтезовану, де академічний тип вокалу доповнений окремими яскравими елементами барокового співу. У програмі раннє бароко репрезентовано творчістю Клаудіо Монтеверді, французька вокальна традиція – арією Андре Кампра, період «класичного» бароко був представлений вокальними композиціями Антоніо Лотті, Карло Франческо Поллароло, Алессандро Скарлатті, Антоніо Кальдара. Програма містила і твори представників пізнього бароко – Антоніо Вівальді, Георга Фрідріха Генделя, Ніколи Порпора, Джованні Батиста Перголезі. Як підсумок авторка зазначає, що для вірної інтерпретації необхідно виходити від тексту і афектів, та виділяє окремі елементи, необхідні при роботі над бароковою музикою під час роботи з афектами – робота з тембром голосу, виконання тексту мовою оригіналу, правильний розподіл динаміки, вибір

правильного темпоритму, вміння вірного інтонування музики, володіння орнаментациєю.

Відзначимо ґрунтовність дослідження Л. Артюхової, яке спирається на широку джерельну базу, вагому частину якої складають праці англійською та німецькою мовами.

Усі положення та висновки наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту є результатом власних наукових досліджень здобувача. Текст роботи та наукових публікацій не містить академічного плагіату.

Для подальшої розробки обраної теми пропонуємо здобувачці такі питання.

1. У висновках до третього розділу зазначено, що при інтерпретації барокової музики важливо виконувати твір мовою оригіналу. Однак в проєкті арію Андре Кампра «*Charmant papillon*» («Чарівний метелик») було виконано не мовою оригіналу, а в італійському перекладі «*La farfalla intorno ai fiori*» («Метелик біля квітів»). Чому було обрано саме італійський переклад, а не французький оригінал?

2. У проєкті здобувачка репрезентувала синтезований тип інтерпретації барокової вокальної музики, що, відповідно до тексту роботи, має два різновиди, де другий передбачає широке використання орнаментики та імпровізаційність, наслідком якого є доволі значний відхід від авторського тексту. У процесі виконання пріоритет віддавався першому різновиду, де барокова стилістика підкреслювалася окремими елементами. Хотілося б дізнатися, чому було обрано перший різновид синтезованого типу інтерпретації вокальної музики бароко?

3. Як продовження попереднього питання: наскільки готові сучасні академічні вокалісти до другого – імпровізаційного – різновиду типу інтерпретації барокової вокальної музики? Якщо ні, які навички вони мають формувати у процесі навчання та професійної діяльності, щоб імпровізаційність як одна з базових складових музики бароко також була представлена в їх інтерпретаціях?

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Матеріали наукового обґрунтування творчого мистецького проєкту апробовано здобувачкою на двох міжнародних та одній всеукраїнській науково-практичних конференціях, а також висвітлено у двох статтях у науковому періодичному виданні, затвердженому МОН України з музичного мистецтва. За темою творчого мистецького проєкту було презентовано дві концертні програми під назвою «Перлини вокального бароко» (Музей видатних діячів української культури імені Лесі Українки (Київ), 27 листопада 2022 р.; Малий зал ім. О. С. Тимошенка Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, 22 серпня 2023 р.). Усі зазначені публікації та мистецькі апробації відповідають темі творчого мистецького проєкту «Еволюція вокального стилю бароко та його відображення в українській концертно-виконавській практиці ХХІ століття».

Рівень виконання мистецького творчого проєкту. У процесі реалізації мистецького творчого проєкту автором було здійснено інтерпретацію низки вокальних творів доби бароко, що репрезентують різні національні школи. На підсумковому концерті проєкту «Перлини вокального бароко», що відбувся у Малому залі ім. О. С. Тимошенка Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського 22 серпня 2023 р., було виконано такі твори: «*Illustratevi, o cieli*» К. Монтеверді, «*Pur dicesti*» А. Лотті та К. Ф. Поллароло, «*Se Florindo e fedele*» А. Скарлатті, «*O servi volate*» та «*Sposa son disprezzata*» А. Вівальді, «*Oh, sleep Myself, I shall adore*», «*Amen, Alleluia*» та «*Lascia ch'io pianga*» Г. Ф. Генделя, «*Salve Regina*» Н. Порпори та «*Se tu m'ami*» Дж. Б. Перголезі. Усі твори було виконано відповідно тих теоретичних положень, що були викладені в публікаціях здобувачки та науковому обґрунтуванні мистецького проєкту.

Здобувачка показала високий рівень виконавської майстерності, а саме володіння академічною вокальною технікою та розуміння барокової естетики співу, що дозволило їй створити яскраві музичні образи, закладеними видатними майстрами доби бароко. Виконання Л. Я. Артюховою вокальних творів бароко є знаковою для України, оскільки репрезентує потенціал синтезованого типу

інтерпретації барокової вокальної музики, де виконавець, який отримав класичну освіту, може органічно поєднати широкі можливості академічної вокальної школи та особливості музики бароко.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що творча й дослідницька складові мистецького проєкту «Еволюція вокального стилю бароко та його відображення в українській концертно-виконавській практиці ХХІ століття» виконані на високому фаховому рівні й відповідають вимогам МОН України, а його авторка Л. Я. Артюхова заслуговує на присудження ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського

О. Л. Зосім

Підпис *О. Л. Зосім*
ЗАСВІДЧУЮ
Начальник ВК
« 19 » 09 2023 р

Микола Вацарук

Заслужена артистка України,
викладач кафедри «Мистецтво співу»
Академії мистецтв імені Павла Чубинського

В. В. Матюшенко-Матвійчук

В. В. Матюшенко-Матвійчук

Підпис *Матюшенко-Матвійчук В.В.*
Засвідчує *Чубинський Павло*